

МОЛОДЬ І ВИХОВАННЯ: ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ

О.В. Винославська

*кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології і педагогіки
Національного технічного університету України
“Київський політехнічний інститут”*

Н.І. Березанська

*асистент кафедри інформатики
Київського національного економічного університету*

Стаття присвячена аналізу результатів емпіричного дослідження адаптації військовослужбовців миротворчого контингенту до дій в особливих умовах. Виділено й описано психологічні чинники ефективності військово-професійної діяльності в умовах миротворчої місії.

Ключові слова:

**Основна мета педагога – навчити
любити, відчувати та мислити.**

О. Мень

У третьому тисячолітті етичні принципи у відносинах між людьми стають основою збереження і розвитку демократичного суспільства, основою різнобічного розвитку людини. Свідомість сучасної людини повинна бути проникнута етичними нормами і моральними принципами, що базуються на загальнолюдських цінностях, тому вони повинні складати основу виховання та освіти дітей та молоді, інакше без зростання відповідальності і духовності кожної людини подальша еволюція людства не є можливою. Етика є найвищим синтезом людських стосунків, завдяки якому можлива побудова суспільства етичного життя.

Сьогодні вирішення цієї проблеми як ніколи турбує державу, громадські організації, суспільство. Збільшення на наших вулицях кількості безпритульних, зростання малолітніх наркоманів, поширення підпільної торгівлі наркотиками, зниження культури поведінки та приниження сенсу самого життя свідчать про те, що ми в процесі будівництва незалежності країни та просто виживання, забули про основне – наших дітей, наше майбутнє. Окрім цього, більшість дітей вже після закінчення першого-другого класу втрачає бажання вчитись, а кращі представники молоді намагаються виїхати працювати за кордон. Ці проблеми говорять про те, що наше суспільство хворе. Тому завдяки сприянню Президента України суспільні організації, народні депутати та небайдужі громадяни підняли це питання як головне у розвитку нашої країни. Наприкінці 2005 року на розгляд Верховної Ради був підготовлений Законопроект про виховання дітей та молоді. Робоча група педагогів та

психологів підготувала до цього закону пакет документів, зокрема “Етичний кодекс українського педагога”, який сьогодні винесено на обговорення суспільством.

Етичні засади набувають особливого значення у сьогоденних умовах професійної діяльності педагога, що обумовлено характером його взаємостосунків з дітьми і молоддю. Оскільки педагогіка має пряме відношення до майбутнього життя людини в суспільстві, його фізичного, психічного і духовного здоров'я, вона знаходиться під особливою увагою і контролем з боку державних і суспільних організацій. Педагог-професіонал особисто відповідальний за виконання своїх обов'язків. Ця відповідальність повинна бути загальною, загальноприйнятною для всіх педагогів у вигляді правил і принципів професійної педагогічної етики.

Місія педагога – різнобічний гармонійний розвиток дитини, формування відповідальності за власне життя і життя оточуючих, виховання свідомого громадянина. Досягнення мети виховання і навчання вимагає від педагога усвідомлення високих етичних стандартів діяльності і поведінки, принципів істини, добра, краси і досконалості, гармонійного поєднання інтересів учня та інших людей.

Виходячи з цього *об'єктом* дослідження було обрано ставлення української молоді до сучасних проблем виховання у середньої школі.

Предметом дослідження виступило ставлення до виховної роботи у школі випускників шкіл, які стали студентами.

Головна мета дослідження – з'ясувати думку молоді щодо сучасних проблем виховання у середньої школі..

Відповідно до поставленої мети у дослідженні вирішувалися наступні завдання:

- 1) дізнатися, що думає про виховання сама молодь;
- 2) що вона вважає найбільш важливим та необхідним у процесі виховання;
- 3) які моральні якості молодь хотіла б бачити більш розвиненими у людей сучасного суспільства;
- 4) які предмети мають бути представлені більш широко у шкільному навчанні.

Для розв'язання поставлених завдань у роботі були використані наступні методи: теоретичний аналіз проблеми, анкетне дослідження та статистичні і графічні методи обробки результатів.

У Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут" було проведено анонімне опитування студентів, які щойно вступили на перший курс, стосовно проблем виховання. До анкети були включені 4 запитання (рис.1).

АНКЕТА					
1.	Будь ласка, оцініть рівень виховної роботи, що проводилася у школі, яку ви закінчили, за п'ятибальною шкалою, цифри якої означають				
	5	4	3	2	1
	Дуже високий	Високий	Середній	Низький	Дуже низький
2.	Які напрямки виховної роботи, на вашу думку, є найбільш актуальними (необхідними) в сучасній школі? _____				
3.	Які моральні якості Ви хотіли б бачити більш розвиненими у людей сучасного суспільства? _____				
4.	Чи мають бути гуманітарні дисципліни представлені більш широко у шкільному навчанні? _____				

Рис. 1. Зразок анкети для опитування студентів

Студенти з великою зацікавленістю відповіли на ці питання і не тільки назвали напрямки виховної роботи та моральні якості сучасної людини, але й висловили свою думку щодо цієї проблеми, виклали свої ставлення та побажання. У відповідях на перше запитання 38 % опитаних оцінили рівень виховної роботи у школі як дуже високий, 34 % – як високий, 20 % – як середній, тобто 82 % студентів оцінюють виховну роботу в школах позитивно (рис. 2). У той же час, у відповідях студентів зустрічалися і негативні оцінки рівня виховної роботи у школі: 6 % респондентів оцінили його як низький, а 2 % – як дуже низький. Якщо взяти до уваги, що студенти – це краща частина молоді, яка в більшості своїй вчилася в гімназіях, ліцеях, спеціалізованих школах, де рівень виховної роботи достатньо високий, то можна припустити, що відсоток негативного

оцінювання рівня виховної роботи у школі іншими категоріями випускників може бути значно вищим. Якби така виховна робота дійсно проводилася в школі, у нас було б набагато менше безпритульних, наркоманів і малолітніх злочинців.

Відповіді на друге запитання можна згрупувати за чотирма найбільш важливими напрямками у виховній роботі.

По-перше, майже половина опитаних студентів мріє про створення доброзичливої атмосфери в класі та дружнього колективу, встановлення добрих відносин та взаєморозуміння, розвиток культури поведінки та вміння спілкуватись, знання елементарних правил етикету (48 %). Встановлення оптимальних людських стосунків – головне на шляху розвитку суспільства, це підтверджує всесвітня статистика про найбільший страх у

людини – висловлюватися перед собі подібними [4]. Студенти вважають, що треба проводити як можна більше культурно-масових заходів (41 %), які б допомагали формуванню особистості та розвитку її здібностей (33 %). Молодь цікавлять відвідування театрів та концертів, подорожі по

містах та селах, проведення конференцій, КВК, вечорів, де вони могли б проявити свою творчість та вільно висловити свою думку. Як один із важливих заходів виховання студенти вважають повернення шефства старших класів над молодшими, але на добровільних засадах.

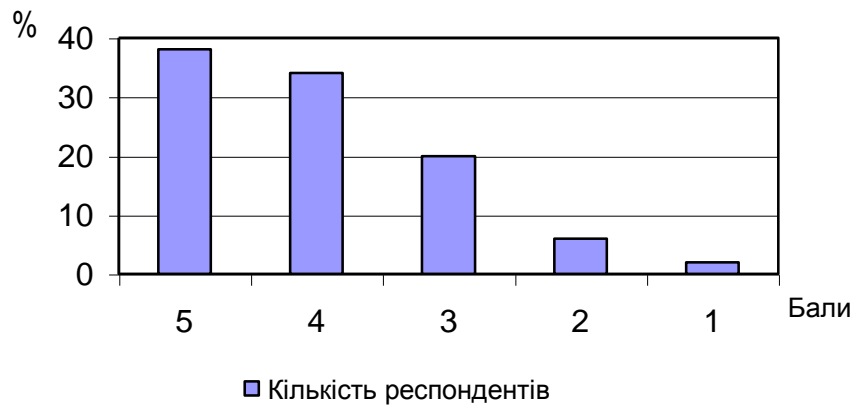

Рис. 2. Результати оцінювання студентами виховної роботи у школі

По-друге, вони хотіли б, щоб з ними проводили бесіди щодо аналізу етичних дилем, розповідали про майбутні професії, давали поради психологів та проводили психологічні тести (28 %). Сучасна молодь все більше звертає увагу на внутрішній світ, самовдосконалення, розвиток духовності, етичності та формування загальнолюдських цінностей. Вони вважають, що треба створити програму розвитку як інтелекту, так і душі. На нашу думку треба обов'язково ввести такі дисципліни, як "Людина і світ" до програми сучасної школи. Впровадити новий курс "Людські стосунки", адаптувавши його для старшого шкільного віку (першого періоду юності) [2]. Все це теж допомагає налагодженню стосунків, вчить спілкуванню, допомагає адаптації до життя в дорослому світі.

По-третє, учням не вистачає знань про здоровий спосіб життя. Їх цікавить, як боротися зі шкідливими звичками (наркотиками, алкоголізмом, палінням). Вони хочуть бути більш фізично розвинутими. Тому в анкетах вони просять, щоб в школах було більше спортивних гуртків, щоб їм розповідали про підтримання фізичного, психічного та духовного здоров'я. Якою має бути правильна поведінка у міжстатевих стосунках? Як створити свою майбутню сім'ю та будувати відносини у ній? 18 % респондентів турбують ці питання.

Нарешті, вони хотіли б, щоб виховна робота була спрямована на розвиток любові до Батьківщини та національної свідомості, на відродження національних традицій та культури, на розвиток шкільного самоврядування (11 %). Така робота розвиває усвідомлене грома-

дянство, національну гідність, пошану і гордість до своєї країни і свого народу.

Сучасну молодь турбує жорстокість світу і людей, байдужість, егоїзм і самотність, взаємостосунки людей та їх моральність, залежність молоді від наркотиків, алкоголю, паління, інтимні відносини. Опитування показало, що учні старших класів, починаючи працювати, вже стикаються з різнобічними проявами несправедливості, образами та приниженням людської гідності. Багато з них починають своє самостійне життя з різними фобіями. Це означає, що ми, дорослі, створюємо таку атмосферу у наших сім'ях та школах. Напевно, саме тому у відповідях на третє запитання найбільший відсоток опитаних відзначили такі моральні якості: чесність (29 %), взаємоповагу (22 %), людяність (18 %), ввічливість (8 %), а також співчуття, толерантність, сміливість, чемність, витриманість, працелюбність та самовладання. Окрім того, багато студентів вважають, що сучасна людина повинна керуватися загальнолюдськими цінностями тощо: доброта та доброзичливість (34 %), взаєморозуміння (22 %), вихованість (17 %), відповідальність (13 %), відвертість і комунікабельність (по 11 %), взаємодопомога та взаємопідтримка (9 %). Це головне, чим має характеризуватися людина. Серед інших цінностей, які студенти хотіли б бачити в людях, були названі любов до близьких та навколишнього світу, щирість, гідність, освіченість, інтелігентність, милосердя, справедливість, порядність, принциповість, цілеспрямованість, незалежність думки, життєрадісність, духовність, моральність, впевненість, патріотизм, та інше.

Відповідаючи на четверте запитання, 77 % опитаних студентів вважають, що гуманітарних предметів в програмі сучасної школи повинно бути більше, оскільки вони розвивають здібності людини, допомагають розуміти себе та навколишній світ, “тому, що вони ближче до реального життя”. Також опитані висловили побажання, щоб у кожного учня була можливість обирати предмети, які його найбільше цікавлять. Не усі вони повинні бути обов'язковими, багато гуманітарних предметів могли б викладатися факультативно. Багатьох турбує рівень шкільного викладання – багато дилетантства, мало компетентності. До сьогодні у педагога дуже суб'єктивне ставлення до дітей багатих батьків та бідних, кмітливих та не дуже. У кожної дитини є природні здібності і задача педагога завдяки повазі та увазі до кожного учня особисто домогтися їх розкрити та розвинути. Педагог має бути прикладом вихованої людини [1]. Молодь цікавить глибше викладання гуманітарних предметів, які вони хотіли б вивчати в школі: психологія з обов'язковою практикою і психологічними тестами (20 % опитуваних), людина і світ (валеологія) (15 % опитуваних), етика і естетика (10 % опитуваних), охорона і безпека життєдіяльності дитини, філософія, соціологія, історія, всесвітня література і культура, іноземні та українська мови, право, ораторське мистецтво тощо.

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- необхідність підвищення рівня виховної роботи в школах;
- виховна робота мусить бути спрямована на розвиток здібностей дитини, її особистості

на основі загальнолюдських цінностей, етичних норм і моралі;

- виховна робота потребує більшої уваги до створення доброзичливої атмосфери в класах і навчанню дітей будувати відносини взаєморозуміння і взаємодопомоги;
- необхідність збільшення гуманітарних дисциплін у програмах середньої освіти, можливо факультативних, морально-етичних бесід;
- обов'язкове введення предмету пізнання як внутрішнього світу людини так і навколишнього світу;
- проводити як можна більшу роз'яснювальну роботу про шкоду наркоманії, алкоголізму і паління;
- знайомити випускників школи з майбутніми професіями;
- педагог зобов'язаний сам бути вихованим і підтримуватися етичних принципів по відношенню до учнів. Прийняття педагогічною корпорацією “Етичного кодексу українського педагога”.

Підсумовуючи результати опитування можна однозначно констатувати, що сучасну молодь хвилює формування і розвиток загальнолюдських цінностей значно більше, ніж можна було б припустити. Мрія про доброту та чесність, взаєморозуміння та взаємоповагу живе в серцях наших дітей. Тому вкрай необхідне рішення проблеми виховання дітей і молоді для становлення нашої держави, для закладання фундаменту майбутнього розвитку країни. Майбутнє будуватиметься серцями і розумом сучасної молоді, і від того, яких ми сьогодні виховаємо дітей, які цінності будуть закладені у їхнє виховання, залежить процвітання України.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Амонашвили Ш.А.* Педагогическая симфония. – М.: Мастер-Банк, 2002. – 664 с.
2. *Винославська О.В., Малигіна М.Л.* Людські стосунки: Навч. посіб. – К.:КВІЦ, 2001. – 83 с.
3. *Вознюк Н.М.* Етико-педагогічні основи формування особистості: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 196 с.
4. *Колмогорова Л. С., Холодкова О. Г.* Особенности становления психологической культуры младших школьников // Вопросы психологии. – 2001. – № 1. – С.47-56.
5. *Матеріали міжнародного семінару “Мережеве суспільство – Е-технології для всіх”.* – К.: Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем Національної академії наук і Міністерства освіти і науки України, 2003. – 116 с.
6. *Чепелева Н.В.* Психологічна культура вчителя. – К.: Знання, 1989. – 32 с.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2006 р.

